

Agnieszka Kilińska-Pękacz

Przesłanki wyrażenia zgody na odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego

Grounds for expressing consent to imprisonment in the electronic supervision system

Celem artykułu jest analiza znowelizowanego przepisu dotycząca wydania zezwolenia przez sąd penitencjarny na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Wymieniona ewolucja wynika ze zmiany przepisu art. 431a kodeksu karnego wykonawczego na podstawie ustawy z 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. Artykuł zostanie zakończony postulatem *de lege ferenda*.

Słowa kluczowe: dozór elektroniczny, kara pozbawienia wolności, nadajnik.

The purpose of the article is to analyze the amended provision regarding the issue of a permit by a penitentiary court to serve a prison sentence in the electronic supervision system. The said evolution results from the amendment to the provision of Art. 43a of the Executive Penal Code on the basis of the Act of 31 March 2020 amending the Act on special solutions related to the prevention, prevention and eradication of COVID-19, other infectious diseases and crisis situations caused by them, as well as some other acts.

The aim of the article is to analyze the amended provision, i.e. Art. 43a of the Executive Penal Code on the basis of the Act of March 31,

2020 amending the Act on special solutions related to the prevention, prevention and combating of COVID-19, other infectious diseases and the crisis situations caused by them, and certain other acts. In order to interpret the aforementioned provision, it will be necessary to use the formal and dogmatic method based on the analysis of selected provisions of the Executive Penal Code and the position of the representatives of the doctrine in the above scope. The article will end with a postulate de lege ferenda.

Key words: electronic supervision, imprisonment, transmitter.

Wstęp

Zmieniająca się w ostatnim czasie bardzo szybko rzeczywistość związana z pandemią koronawirusa sprawiła, że dość często ma miejsce zmiana prawa i powstanie wielu nowych ustaw mających na celu skuteczne zwalczanie negatywnych skutków nie tylko w gospodarce, lecz także w innych dziedzinach życia. Nie wchodząc w szczegóły związane z sytuacją naszego państwa, pozwoliłam sobie zasygnalizować w formie artykułu zmiany w zakresie prawa karnego wykonawczego, a konkretnie ewolucji spojrzenia ustawodawcy na możliwość szerszego wykorzystania przesłanek udzielenia zgody przez sąd penitencjarny na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

W artykule zajmę się analizą znowelizowanego przepisu, tj. art. 431a kodeksu karnego wykonawczego na podstawie ustawy z 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw¹. Aby dokonać wykładni wymienionego przepisu, konieczne będzie wykorzystanie metody formalno-dogmatycznej opierającej się na analizie wybranych przepisów kodeksu karnego wykonawczego oraz stanowiska przedstawicieli doktryny w powyższym zakresie. W Polsce przez wiele lat obowiązywał akt prawny w zakresie dozoru elektronicznego, tj. ustawa z 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia

¹ Tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 568.

wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego². W związku z tym uzasadnione jest korzystanie z dorobku przedstawicieli nauki prawa karnego oraz judykatury na podstawie wymienionej ustawy. Jest to tym bardziej uzasadnione, ponieważ przepisy w zakresie warunków udzielania zgody na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego pozostały prawie niezmiennie.

Pojęcie dozoru elektronicznego i jego cel

Zgodnie z ustawą z 6 czerwca 1997 r. kodeks karny wykonawczy³ (dalej: k.k.w.), a konkretnie art. 43b k.k.w., dozorem elektronicznym jest kontrola zachowania skazanego przy użyciu środków technicznych. Natomiast ustawodawca również zdefiniował pojęcie systemu dozoru elektronicznego, pod którym rozumie się ogół metod postępowania i środków technicznych służących do wykonywania dozoru elektronicznego.

Trafnie zasygnalizował Igor Zgoliński różnice pomiędzy pojęciem dozoru elektronicznego i systemu dozoru elektronicznego, sprowadzając je do rozumienia pierwszego jako monitoringu mającego na celu obserwację skazanych. Natomiast w przypadku systemu dozoru elektronicznego jest to urządzenie techniczne, mające służyć do technicznej obserwacji skazanych podczas elektronicznego dozoru⁴. Wskazana przez autora różnica jest klarowna i nie wymaga dalszych rozważań w zakresie tych pojęć.

Ustawodawca uregulował także trzy możliwości odbycia dozoru elektronicznego. Pierwszy to dozór stacjonarny, czyli przebywanie skazanego w określonych dniach tygodnia i godzinach we wskazanym przez sąd miejscu. Wymieniony rodzaj stosuje się tylko w przypadku wykonywania kary pozbawienia wolności.

Drugi to dozór mobilny, czyli bieżące miejsce pobytu skazanego, niezależnie od tego, gdzie skazany przebywa. Trzeci to dozór zbliżeniowy polegający na zachowywaniu przez skazanego określonej minimalnej odległości od osoby wskazanej przez sąd. Pozostałe dwa przypadki mogą mieć zastosowanie wyłącznie jako wykonanie środka karnego oraz środka

² Dz.U. z 2007 r. Nr 191, poz. 1366.

³ Tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 523.

⁴ I. Zgoliński, *Komentarz do art. 43b, [w:] Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Legalis 2018.

zabezpieczającego. Zgodnie z aktualnymi przepisami ustawy z 6 czerwca 1997 r. kodeks karny (dalej: k.k.) dozór elektroniczny może być stosowany w przypadku zakazu przebywania w określonych środowiskach lub w miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu (art. 41a k.k.) oraz zakazu wstępu na imprezy masowe (art. 41b k.k.). Elektroniczna kontrola miejsca pobytu jest jednym ze środków zabezpieczających w kodeksie karnym (art. 93 k.k. oraz art. 93e k.k.). Ze względu na to, że artykuł dotyczy dozoru elektronicznego w przypadku wykonywania kary pozbawienia wolności, to powyższe środki karne oraz środki zabezpieczające nie będą przedmiotem rozważań.

Istotne jest, że w sprawie wydania zgody lub w przypadku jej braku zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego udziela właściwy sąd penitencjarny, w którego okręgu skazany przebywa. Jeżeli już dojdzie do udzielenia zgody na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego, to wówczas w związku z wykonaniem tej formy kary lub jej uchyleniem właściwy jest sąd penitencjarny, w którego okręgu kara jest wykonywana, z wyjątkiem uchylenia zezwolenia z powodów, o których mowa w art. 43zaa § 1 pkt 1, kiedy to właściwy jest sąd penitencjarny, który zezwolenia udzielił. Czynności związane z organizowaniem i kontrolowaniem wykonywania kary z zastosowaniem dozoru elektronicznego oraz nałożonych w związku z nimi obowiązków wykonuje sądowy kurator zawodowy.

Słusznie twierdzi Robert Pelewicz, że istotą dozoru elektronicznego jest złagodzenie kary na etapie jej wykonywania, aby odseparować z zakładu karnego skazanych, dla których wystarczające będzie jedynie kontrolowanie wolności osoby skazanej w postaci stacjonarnego nadajnika w miejscu jego przebywania⁵. Stanowi to swego rodzaju „nagrodę” dla osób będących na terenie zakładu karnego, w momencie gdy mogą go opuścić przed odbyciem reszty kary.

Należy pamiętać, że ta forma wykonywania, mimo wszystko, kary pozbawienia wolności ma również tzw. „drugie dno”, którym jest resocjalizacja skazanych. W związku z tym słusznie twierdzą Krzysztof Dyl i Grzegorz Janicki, że ze względu na to, że sprawca wykonuje karę pozbawienia wolności, także w systemie dozoru elektronicznego, to powinny

⁵ R. Pelewicz, *Dozór elektroniczny jako środek ograniczenia przeludnienia więzień w aspekcie źródeł prawa międzynarodowego praw człowieka (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyt Krajowej Szkoły Sądownictwa” 2016, nr 1, s. 85.

być również zrealizowane cele kary pozbawienia wolności, które uregulowane są w art. 67 k.k.w.⁶

Na ważny aspekt związany z celem dozoru elektronicznego zwróciły uwagę również Katarzyna Sitnik i Kamila Mrozek, że dążeniem ustawodawcy jest zmniejszenie populacji więziennej w jednostkach penitencjarnych, z wyłączeniem osób niebezpiecznych⁷. Słusznie twierdzą Bolesław Kurzepa i Wojciech Kotowski, że pozytywnym walorem wymienionej formy kary jest brak kontaktu osadzonych z przestępczością więzienną⁸. Z kolei Paweł Artymionek podkreśla, że istotą dozoru elektronicznego jest nie tylko przeciwdziałanie zwiększaniu się przeludnienia w zakładach karnych, lecz także obniżanie kosztów utrzymania skazanych w zakładzie karnym oraz ich resocjalizacja⁹. W podobnym tonie wypowiada się Radosław Krajewski, że dozór elektroniczny jest alternatywą dla krótkoterminowych kar, że jest zdecydowanie mniej kosztowny niż odbywanie kary w jednostkach penitencjarnych. Dodatkowo autor zaznacza, że duże znaczenie ma również przebywanie z najbliższymi osobami¹⁰.

Wątpliwości co do sensu orzekania dozoru elektronicznego, jako kary pozbawienia wolności, zasygnalizowała Barbara Stańdo-Kawecka. Reprezentuje ona pogląd, że „szerokie stosowanie dozoru elektronicznego w wymiarze sprawiedliwości nie oznacza także automatycznego zmniejszenia populacji więziennej”¹¹. Może to wynikać z dużych wymogów związanych z uzyskaniem zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Kara pozbawienia wolności jest karą mimo wszystko pozbawiającą wolności, w trakcie której powinno być realizowanych wiele celów resocjalizacyjnych, żeby sprawca mógł wrócić zresocjalizowany do rodzinnego domu. Takie samo założenie musi dotyczyć kary pozbawienia wolności wykonywanej w systemie dozoru elektronicznego, aby działała resocjalizująco na skazanego. Z jednej strony jest to utrudnione, ponieważ w domu

⁶ K. Dyl, G. Janicki, *Dozór elektroniczny*, „Zeszyty Prawnicze” 2005, nr 5/2, s. 202.

⁷ K. Mrozek, K. Sitnik, *Przesłanki wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2011, nr 4, s. 4.

⁸ W. Kotowski, B. Kurzepa, *Dozór elektroniczny – zarys problematyki*, „Probacja” 2009, nr 2, s. 72.

⁹ P. Artymionek, *System dozoru elektronicznego jako nowa forma wykonywania kary pozbawienia wolności*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie” Wrocław 2011, s. 113.

¹⁰ R. Krajewski, *Odpowiedzialność karna za uszkodzenie urządzeń służących do wykonania dozoru elektronicznego*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 2, s.13.

¹¹ B. Stańdo-Kawecka, *Dozór elektroniczny w wymiarze sprawiedliwości – wybrane problemy etyczne i praktyczne*, [w:] *W poszukiwaniu prawdy : rozważania o prawie, historii i sprawiedliwości*, red. K. Banasik, A. Kargol, A. Kubiak-Cyrkul, M.J. Lubelski, E. Plebanek, A. Strzelec, Kraków 2018, s. 666.

podczas wykonywania dozoru stacjonarnego brakuje zaplecza funkcjonariuszy Służby Więziennej z wychowawcą na czele, którzy nadają rytm dnia w zakładzie karnym. Z drugiej jednak strony skazany ma bliski kontakt z członkami rodziny, co może przyczynić się do lepszej readaptacji.

Przesłanki udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego

Artykuł w zakresie uwarunkowań zastosowania dozoru elektronicznego różnicuje warunki związane z wydaniem zgody przez sąd na odbycie w tej formie kary pozbawienia wolności w zależności od tego, czy skazany odbywa karę, a także od tego, czy jeszcze jej nie zaczął odbywać.

Zgodnie z art. 431a k.k.w. do przesłanek obligatoryjnego zezwolenia przez sąd penitencjarny na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego należą łącznie następujące warunki: po pierwsze – wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą jednego roku i 6 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 k.k., po drugie – jest to wystarczające do osiągnięcia celów kary, następnie skazany posiada określone miejsce stałego pobytu, a także osoby pełnoletnie zamieszkujące wspólnie ze skazanym wyraziły zgodę, o której mowa w art. 43h § 3 k.k.w. o odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, po trzecie – nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne, o których mowa w art. 43h § 1 k.k.w.

Zgodnie z art. 431a § 2 k.k.w. skazanemu, który nie rozpoczął wykonywania kary w zakładzie karnym, można udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli względy bezpieczeństwa i stopień demoralizacji, a także inne szczególne okoliczności nie przemawiają za potrzebą osadzenia skazanego w zakładzie karnym. Natomiast w stosunku do skazanego, który jest w trakcie odbywania kary, unormowano kolejne przesłanki zgodnie z art. 431a § 3 k.k.w., którymi są dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego. Zgodnie z art. 431a § 6 k.k.w. powyższe przepisy stosuje się odpowiednio do skazanego, któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, nieprzekraczających w sumie jednego roku i 6 miesięcy.

Kazimierz Postulski słusznie twierdzi, że przesłanki, które zostały wymienione w art. 43la § 1 pkt 1-4 k.k.w., mają zastosowanie do dwóch grup skazanych, tych co już zaczęli odbywać karę w izolacji oraz do tych, którzy jej jeszcze nie rozpoczęli¹². Przesłanki związane z udzieleniem zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności są dość rozbudowane i wymagają doprecyzowania, żeby organy stosujące prawo mogły je interpretować we właściwy sposób.

Pierwszą przesłanką udzielenia zgody na zastosowanie dozoru elektronicznego jest orzeczenie wobec skazanego kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej jednego roku i 6 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 k.k. W art. 64 § 2 k.k. unormowano recydywę wielokrotną. Jeżeli sprawca uprzednio skazany w warunkach określonych w § 1, który odbył łącznie co najmniej rok kary pozbawienia wolności i w ciągu 5 lat po odbyciu w całości lub części ostatniej kary popełnia ponownie umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu, przestępstwo zgwałcenia, rozboju, kradzieży z włamaniem lub inne przestępstwo przeciwko mieniu popełnione z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia. Powyższe przepisy mają zastosowanie również do art. 65 § 2 k.k., w przypadku gdy sprawca przestępstwa z art. 258 k.k. brał udział w zorganizowanej grupie lub związku przestępczym.

Wśród przedstawicieli prawa karnego zdania odnoszące się do przesłanki orzeczonej kary są dość podzielone. Przykładowo Stefan Lelental, analizując pierwszą przesłankę udzielenia zgody na dozór elektroniczny, wymienia następujące trzy sytuacje skazanych, którzy mogą z niej skorzystać. Należą do nich „skazani za jedno przestępstwo”, skazani „za dwa lub więcej przestępstw, za które orzeczono karę łączną na podstawie art. 85 § 1 k.k.” oraz skazani „którzy mają do odbycia dwie kary lub więcej kar, których suma nie przekracza jednego roku (tzw. zbieg kar)”¹³. Natomiast Krzysztof Dąbkiewicz doprecyzował, że chodzi o bezwarunkową karę pozbawienia wolności. Autor dalej odnosi się do art. 43 la § 6 k.k.w.¹⁴. Kwestię tę poruszają także Katarzyna Mrozek i Kamila Sitnik, wskazując, że chodzi zarówno o osoby, które zostały skazane na bezwarunkowe pozbawienie wolności oraz w zawieszeniu, jak i osoby, które mają również

¹² K. Postulski, *Zezwolenie na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 1, s. 54.

¹³ S. Lelental, *Komentarz do art. 43la*, [w:] *Kodeks karny wykonawczych. Komentarz*, red. S. Lelental, Legalis 2017.

¹⁴ K. Dąbkiewicz, *Komentarz do art. 43la* [w:] *Kodeks karny wykonawczych. Komentarz*, red. Legalis 2018.

karę odroczoną¹⁵. Autorzy mają zdecydowanie rację, że wymieniona kara ma zastosowanie nie tylko do bezwzględnej kary pozbawienia wolności, lecz także kary pozbawienia wolności w zawieszeniu oraz do odroczonej kary pozbawienia wolności. Kary w Polsce jeszcze w latach 90. i w XXI wieku dość często były odraczane w związku z przeludnieniem zakładów karnych. Wydaje się, że w pierwszej kolejności dozór elektroniczny powinien być orzeczony wobec takich osób osadzonych. Być może orzeczenie dozoru elektronicznego wobec skazanego na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu jej wykonania jest dość dużym ograniczeniem wobec tej osoby, która docelowo nie musi być ograniczana, poza np. dozorem kuratora w najłagodniejszym przypadku. W związku z tym przymuszenie skazanego do przebywania jeszcze w domu z dozorem stacjonarnym nie jest w pełni uzasadnione, ponieważ jest to zbyt uciążliwe dla niego.

Analizując zagadnienia związane z dozorem elektronicznym, warto przywołać stanowisko judykatury w tym zakresie. W jednym z najnowszych orzeczeń, tj. w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 11 grudnia 2018 r. (sygn. II AKz w 972/18) uznano, że dozorem elektronicznym – niezależnie od treści wniosku – objęte powinny być wszystkie kary, jakie skazany ma do odbycia lub odbywa, co wynika z niedopuszczalności selektywnego wskazywania niektórych z nich dla obejścia warunku zawartego w art. 431a § 1 pkt 1 i § 6 k.k.w., jak i z niemożności łączenia wykonywania dozoru elektronicznego z odbywaniem innej kary. Przesłanka ta dotyczy wszystkich kar, które uprawomocniły się do chwili prawomocności orzeczenia w przedmiocie systemu dozoru elektronicznego, a podlegają wykonaniu. Dalej słusznie twierdzi Sąd Apelacyjny, że pojawienie się w toku postępowania o wyrażenie zgody na dozór elektroniczny kolejnej kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, skutkującej przekroczenie zsumowanego obecnie roku i 6 miesięcy wymiaru kar, powoduje na każdym jego etapie bezprzedmiotowość procedowania w przedmiocie udzielenia zgody na system dozoru elektronicznego, gdyż udzielenie zgody jest wykluczone z mocy samego prawa. Z funkcjonalnego punktu widzenia niecelowe byłoby wykonywanie dozoru elektronicznego, gdy z góry byłoby wiadomo, że ulegnie on przerwaniu z powodu wykonywania innej kary izolacyjnej, która nie może być wykonana w systemie dozoru elektronicznego

¹⁵ K. Mrozek, K. Sitnik, *Przesłanki wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2011, nr 4, s. 4-5.

(art. 43zaa § 1 pkt 4 k.k.w.)¹⁶. W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z 21 marca 2017 r. (sygn. II AKz w 246/17), że w chwili orzekania o dopuszczalności tzw. dozoru elektronicznego konieczne jest m.in. ustalenie, które z kar pozbawienia wolności podlegają wykonaniu, w jakim zakresie, albowiem to suma kar podlegających wykonaniu, a nie suma kar orzeczonych, powinna być rozstrzygająca. Stanowisko to jest tym bardziej przekonujące w świetle *ratio legis* art. 75 § 3a k.k., którego podstawą jest wyważenie dolegliwości kary, jaką powinien ostatecznie odczuć skazany, w przypadku zarządzenia do wykonania kary warunkowo zawieszanej w kontekście całego przebiegu okresu próby. Skoro więc skazanemu skrócono wymiar kary zarządzonej do wykonania do roku pozbawienia wolności, powinien on móc zarazem skorzystać ze wszystkich dobrodziejstw, jakie się z tym wiąże, w tym i z możliwości ubiegania się o odbywanie ww. kary w warunkach SDE (systemu dozoru elektronicznego)¹⁷. Próby interpretacji podjął się Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z 28 grudnia 2016 r. (sygn. II AKz w 1989/16), który uznał, że zgodę na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego można wyrazić jedynie temu skazanemu, wobec którego orzeczono karę lub kary pozbawienia wolności kolejno odbywane w wymiarze łącznie nieprzekraczającym roku, a obecnie roku i 6 miesięcy, bez względu na to, w jakim wymiarze kara ta lub suma kar pozostała jeszcze do wykonania w momencie rozpoznawania wniosku skazanego. Decyzja sądu o skróceniu wykonywania orzeczonej kary na podstawie art. 75 § 3a k.k. w niczym nie narusza „struktury” kary pozbawienia wolności, w szczególności nie zmienia (obniża) jej wymiaru (wysokości), gdyż „skrócenie orzeczonej kary” (pozbawienia wolności) na podstawie art. 75 § 3a wywołuje taki sam skutek prawny jak „zaliczenie na poczet orzeczonej kary” np. okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w tej lub innej sprawie, a ów skutek polega na tym, że w procesie wykonywania tak „skróconej” kary pozbawienia wolności kara ta w zakresie, w jakim doszło do jej „skrócenia”, jest traktowana tak, jakby została już odbyta¹⁸. Kwestię tę w nieco wcześniejszym czasie interpretował również Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z 28 grudnia 2016 r. (sygn. II AKz w 1987/16), który twierdził, że pod pojęciem kary nieprzekraczającej roku, a obecnie roku i 6 miesięcy, należy rozumieć wymiar kary

¹⁶ Legalis nr 1973308.

¹⁷ Legalis nr 1651492.

¹⁸ Legalis nr 1637239.

orzeczonej w wyroku, a nie karę, która będzie podlegała faktycznemu wykonaniu po jej skróceniu w trybie art. 75 § 3a k.k.¹⁹. Jest to w pełni uzasadniony pogląd, ponieważ w treści przesłanki użyto sformułowania „orzeczono” karę pozbawienia wolności, a nie kary wykonanej.

Należy zwrócić uwagę, że na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy również omawiana przesłanka była przedmiotem częstych wątpliwości interpretacyjnych. W związku z tym warto przykładowo przywołać jedno z najnowszych orzeczeń na podstawie ustawy. W postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 27 listopada 2015 r. (sygn. II AKz 1183/15) uznano, że nie można – jak to czyni obrońca skazanego – wybierać spośród kar mu wymierzonych tych kar, które nie przekraczają roku, a obecnie roku i 6 miesięcy, i domagać się zgody na ich odbycie w systemie dozoru elektronicznego. Prawo taką możliwość wyklucza, nakazując sumować wymierzone kary pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno i uzależniając zezwolenie na ich odbywanie w systemie dozoru elektronicznego od tego, aby ich suma nie przekraczała roku, a obecnie roku i 6 miesięcy²⁰. W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z 14 grudnia 2015 r. (sygn. II AKzw 2214/15), w którym uznano, że „w sytuacji, gdy skazanemu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które ma odbyć kolejno, możliwość udzielenia zezwolenia na odbycie tych kar poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego według przepisów dotychczasowych istnieje jedynie wówczas, gdy obie te kary zostały orzeczone prawomocnie przed datą 1.07.2015 r.”²¹. Ze względu na to, że system dozoru elektronicznego miał na celu zapobieganie przeludnieniu w zakładzie karnym oraz przeciwdziałanie zbyt częstym odroczeniom w wykonywaniu kary, to warto przywołać w tym miejscu z treści postanowienia Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 11 marca 2014 r. (sygn. II AKzw 299/14), w którym uznano, że w przypadku gdy wobec skazanego orzeczono kilka niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, których suma przekracza rok, a obecnie rok i 6 miesięcy pozbawienia wolności, kwestia wpływu odroczenia wykonania jednej bądź kilku z nich na spełnienie analizowanej przesłanki nie jest postrzegana w orzecznictwie jednolicie. Sąd apelacyjny orzekający w niniejszym składzie prezentuje pogląd, iż odroczone kary pozbawienia wolności nie

¹⁹ Legalis nr 1637240.

²⁰ Legalis nr 1445608.

²¹ Legalis nr 1408680.

powinny być uwzględniane przy ustalaniu, czy suma niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, przekracza rok pozbawienia wolności, a obecnie rok i 6 miesięcy²².

Drugą przesłanką, która musi być spełniona, aby można było wydać zgodę na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jest osiągnięcie celów kary. W związku z tym I. Zgoliński wychodzi z założenia, że wymienione kryterium może zostać zweryfikowane, gdy oceni się stopień demoralizacji skazanych poprzez wymierzane sankcje za przestępstwo²³. Ponadto K. Postulski słusznie twierdzi, że wymieniona przesłanka ma charakter oceny. Autor zasadnie reprezentuje pogląd, że powyższy cel jest realizowany w art. 67 k.k.w, jeżeli wymienione cele kary są inne niż te wymienione w art. 53 § 1 k.k., ponieważ w postępowaniu wykonawczym nie ocenia się stopnia winy, stopnia społecznej szkodliwości oraz społecznego oddziaływania kary. W związku z tym K. Postulski wnioskuje, że celem kary pozbawienia wolności jest prewencja ogólna, na którą składa się cel zapobiegawczy oraz wychowawczy osadzonych²⁴. Ma to szczególne znaczenie także w przypadku kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, podczas wykonywania którego także powinny być zrealizowane cele wykonania kary pozbawienia wolności, o których była wcześniej mowa w art. 67 k.k.w.

Należy zgodzić się z poglądem Sądu Apelacyjnego w Krakowie w postanowieniu z 7 maja 2019 roku (sygn. II AKz w 101/19), że ustawodawca zakładał, że dozór elektroniczny będzie dotyczył przede wszystkim sprawców przestępstw o niższej społecznej szkodliwości (błahych), wchodzących w konflikt z prawem po raz pierwszy lub niezdemoralizowanych, lecz zarazem takich, wobec których zastosowanie jedynie kar wolnościowych sensu stricto nie byłoby odpowiednie. Dalej Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że wymierzenie kary bez warunkowego zawieszenia jej wykonania nie jest negatywną przesłanką dla zastosowania dozoru elektronicznego. Realizacji w tym systemie podlegają właśnie takie kary, które skazany ma odbyć. Ustawa nie przewiduje żadnych ograniczeń, a wręcz zezwala stosować system dozoru elektronicznego w takich sytuacjach, i to nawet w stosunku do osób, które powracają do przestępstwa (art. 43a k.k.w.), z wyłączeniem tzw. multirecydywistów (§ 1 pkt 1). Udzielenie zgody na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego skazanym w warunkach art. 64 § 1

²² Legalis nr 848022.

²³ I. Zgoliński, *Komentarz do art. 43la...*

²⁴ K. Postulski, *op. cit.*, s. 56.

k.k. jest dopuszczalne, gdy orzeczono ją za przypadkowe przestępstwo popełnione w szczególnych okolicznościach wskazujących na brak chęci powrotu do przestępczego życia, a zachowanie skazanego po ostatnim opuszczeniu zakładu karnego było pozytywne²⁵. Również wymieniona przesłanka była przedmiotem rozważań judykatury, w związku z tym istotne jest postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 10 grudnia 2018 r. (sygn. II AKzw 1005/18), w którym uznano, że samo poprawne zachowanie czy włączenie się w proces resocjalizacji nie stanowi wystarczającej podstawy do udzielenia zezwolenia na odbycie kary poza zakładem karnym²⁶. Na resocjalizacyjny wymiar przy udzieleniu zgody na wykonanie kary w charakterze dozoru elektronicznego zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w postanowieniu z 9 marca 2018 r. (sygn. II AKzw 114/18). Uznano w nim, że z odbywania kary w systemie dozoru elektronicznego nie powinny korzystać osoby, które swoim zachowaniem wykazują daleko posunięte lekceważenie dla podstawowych reguł porządku prawnego, ponieważ z góry można przyjąć, że dozór elektroniczny będzie niewystarczający dla osiągnięcia celów kary²⁷.

Na ważny aspekt interpretacji przesłanek, mających służyć udzieleniu przez sąd zgody na odbycie kary pozbawienia wolności, zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z 10 maja 2017 r. (sygn. II AKzw 544/17). Reprezentowano w nim pogląd, że przesłanki udzielenia skazanemu zezwolenia na odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego mają charakter ocenny, jednak sąd nie może skupiać się tylko na okolicznościach dotyczących czynu i czynić je decydującymi, bowiem w tym postępowaniu sąd penitencjarny ma ustalić, czy cechy sprawcy, a zatem jego postawa, właściwości i warunki osobiste, w różnych ich aspektach, pozwolą w sposób niezakłócony osiągnąć cele szczególnie-prewencyjne kary odbywanej w tym systemie. Kodeks karny wykonawczy przewiduje znacznie węższy zakres celów wykonywania kary pozbawienia wolności niż dyrektywy wymiaru kary wymienione w art. 53 § 1 k.k., a zatem celów, którym ma służyć wymiar kary. W postępowaniu wykonawczym „znika” stopień winy, stopień społecznej szkodliwości czynu, a także społeczne oddziaływanie kary²⁸. Są to ważne przesłanki, które muszą być spełnione, aby sprawca był przygotowany resocjalizacyjnie

²⁵ Legalis nr 2233363.

²⁶ Legalis nr 1973305.

²⁷ Legalis nr 1860391.

²⁸ Legalis nr 1695899.

do opuszczenia zakładu karnego i dobrze funkcjonował ze stacjonarnym nadajnikiem w domu.

Na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy wciąż aktualny jest pogląd zawarty w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 11 kwietnia 2012 r. (sygn. II AKz w 287/12). Uznano w nim, że zapewnienie przez skazanego środków utrzymania rodzinie nie ma znaczenia w orzekaniu co do odbywania przezeń kary w systemie dozoru elektronicznego. Dozór elektroniczny nie ma na celu łagodzenia negatywnego wpływu odbywania kary pozbawienia wolności na życie rodzinne. Został wprowadzony, żeby pozostawić na wolności tych skazanych, dla których rygory związane z odbywaniem kary w tym systemie będą wystarczające, aby osiągnąć cele kary pozbawienia wolności²⁹. Interesujące jest również rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 26 listopada 2010 r. (sygn. II AKz w 1174/1), który słusznie zwrócił uwagę na dotychczasowe życie przed popełnieniem czynu zabronionego, nie zawsze będzie miało uzasadnienie w udzieleniu zgody przez sąd penitencjarny na analizowaną formę wykonania kary. Sąd w wymienionym rozstrzygnięciu, biorąc pod uwagę poprzedni tryb życia skazanego, nadużywanie alkoholu, agresywne zachowanie pod jego wpływem, brak zainteresowania do podjęcia leczenia odwykowego (do czego był zobowiązany), perspektywę powrotu do rodziny, w której występuje problem alkoholowy, słusznie uznał, że odbywanie przez skazanego reszty kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie byłoby wystarczające do osiągnięcia celów kary³⁰. Zatem zgoda nie miałaby sensu w przypadku przestępstw przemocy domowej, gdzie sprawca-kat będzie pozostawał w domu wraz ze swoimi ofiarami.

O niemożności zastosowania dozoru elektronicznego jako kary pozbawienia wolności ze względu na złagodzenie negatywnych skutków dla zdrowia czy sytuacji rodzinnej skazanego, związanych z jego osadzeniem w zakładzie karnym, zwracał uwagę Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z 8 stycznia 2018 r. (sygn. II AKz w 1097/17). Wyjaśnia w nim, że w tym przypadku skazany powinien się ubiegać o odroczenie wykonania kary, a po jej rozpoczęciu – przerwy w karze. Z odbywania kary pozbawienia wolności w formie dozoru elektronicznego nie powinny korzystać osoby, które swoim zachowaniem wykazują lekceważenie dla podstawowych reguł porządku prawnego³¹.

²⁹ Legalis nr 527948.

³⁰ Legalis nr 337961.

³¹ Legalis nr 1855838.

Trzecia przesłanka, która musi być spełniona, to posiadanie określonego miejsca stałego pobytu. W krótki sposób pojęcie to interpretuje S. Lelental, że jest to „lokal mieszkalny, w którym skazany zamieszkuje”³². Zaś I. Zgoliński przedmiotowe pojęcie rozumie jako „miejsce (lokal), w którym skazany jest obowiązany pozostawać w wyznaczonych dniach i porach”. Dalej autor doprecyzowuje, że ustawodawca nie wymaga, aby osoba posiadała tytuł prawny do lokalu³³. Według K. Postulskiego jest to miejsce, w którym skazany stale realizuje swoje podstawowe funkcje życiowe. Należy przez to pojęcie rozumieć pewien głębszy związek osoby z miejscem, w odróżnieniu np. od sytuacji określonej w art. 275 k.p.k., w którym mowa jedynie o „miejscu pobytu”, czy w art. 3 § 2 i art. 43e § 1 k.k.w., w którym znajdujemy zwrot „przebywanie”³⁴. K. Postulski natomiast wskazał nieco inne rozumienie miejsca stałego pobytu, powołując się na art. 25 k.c., że jest to miejscowość, w której skazany mieszka z zamiarem stałego pobytu³⁵. Wydaje się, że w przypadku dozoru elektronicznego nie należy posługiwać się definicją cywilistyczną uregulowaną w art. 25 k.c., ponieważ jest ona nieprecyzyjna przy określaniu miejsca, w którym ma się znajdować nadajnik stacjonarny. Właściwe jest zatem korzystanie z definicji zawartej na podstawie art. 25 ust. 1 ustawy z 24 września 2010 r. o ewidencji ludności³⁶, że pobytem stałym jest zamieszkanie w określonej miejscowości, pod oznaczonym adresem, z zamiarem stałego przebywania.

Przedstawiciele doktryny prawa wielokrotnie korzystają również z wykładni tego terminu dokonanej na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy w zakresie dozoru elektronicznego przez Michała Rusinka. Autor przyjął, że chodzi o miejsce, w którym „skazany jest obowiązany pozostawać w wyznaczonych dniach i porach”. Dalej Michał Rusinek kontynuuje swoją myśl, uważając, że miejscem stałego pobytu jest lokal, w którym ma przebywać skazany, a nie jedynie miejscowość. Nie jest konieczne, aby osoba skazana na karę pozbawienia wolności miała jakkolwiek tytuł prawny do lokalu, w którym ma przebywać w ramach dozoru³⁷.

Przesłanka stałego miejsca zamieszkania była także przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego w Krakowie w postanowieniu z 9 stycznia

³² S. Lelental, *Komentarz do art. 43la...*

³³ I. Zgoliński, *Komentarz do art. 43la...*

³⁴ K. Dąbkiewicz, *Komentarz do art. 43la...*

³⁵ K. Postulski, *Komentarz do art. Art. 43la*

³⁶ Tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r., poz. 1379.

³⁷ M. Rusinek, *Komentarz do art. 6, [w:] Ustawa o dozorze elektronicznym. Komentarz, LEX 2010.*

2015 r. (sygn. II AKz w 1428/14) na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy. W orzeczeniu uznano, że miejsce noclegowe nie spełnia wymogu stałego miejsca pobytu, dlatego zbędne jest, aby rozważać dalsze przesłanki zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego, zatem postępowanie o tę zgodę należy umorzyć³⁸. Wyznaczenie tego miejsca jest ważne dla realizacji celu dozoru stacjonarnego, w którym przebywa skazany w określonym czasie i miejscu.

Czwartą przesłanką, która musi być spełniona, aby sąd penitencjarny wydał zgodę na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego jest zgoda osoby pełnoletniej zamieszkującej wspólnie ze skazanym w określonym miejscu zamieszkania, gdzie będzie zastosowany dozór elektroniczny. Zgodnie z obowiązującym przepisem art. 431a § 4 k.k.w. sąd może udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego pomimo braku zgody osoby pełnoletniej zamieszkującej wspólnie, jeżeli wykonanie kary w systemie dozoru elektronicznego w sposób oczywisty nie wiąże się z nadmiernymi trudnościami dla osoby, która tej zgody nie wyraziła i narusza jej prywatność jedynie w nieznacznym stopniu.

Rację ma I. Zgoliński, że przedmiotowa zgoda musi być przedstawiona w sposób swobodny i świadomy. Jednocześnie autor zwraca uwagę na pragmatyczne podejście ustawodawcy w związku z art. 431a § 4 k.k.w., ponieważ ograniczył sytuację, gdy jedyną przeszkodą przy udzieleniu zgody na wykonanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego jest brak zgody osoby pełnoletniej wspólnie zamieszkującej ze skazanym³⁹. K. Postulski wyjaśnia, że przedmiotowa zgoda jest uprzednia i dotyczy następujących czynności: „nałożenia na skazanego obowiązku pozostawania w danym miejscu pobytu, a nie udzielenia zezwolenia” oraz „umożliwienia podmiotowi dozoru przeprowadzanie czynności kontrolnych w miejscu wykonywania dozoru”. Autor ma rację, że wymieniona zgoda nie stanowi przesłanki bezwzględnej, zaś w przypadku jej braku konieczne jest zweryfikowanie przez sąd penitencjarny dodatkowych wymogów zawartych w art. 431a § 4 k.k.w.⁴⁰. K. Dąbkiewicz natomiast, analizując regulację prawną w zakresie zgody osoby pełnoletniej, słusznie dostrzega, że ona ma charakter warunkowy. Autor w swoim wywodzie dalej zauważa, że ten artykuł delikatnie

³⁸ Legalis nr 1245500.

³⁹ I. Zgoliński, *Komentarz do art. 431a ...*, Legalis 2018.

⁴⁰ K. Postulski, *Komentarz do art. 431a ...*, Legalis 2018.

narusza prawa do prywatności, które zostało uregulowane w Konstytucji RP oraz w prawie międzynarodowym. Autor wymienia następujące trudności związane z naruszeniem nietykalności, które mogą towarzyszyć najbliższym członkom rodziny: „wbrew swej woli, na skutek decyzji sądu – np. do umożliwienia podmiotowi dozoru zainstalowania rejestratora, wykonywania przez ten podmiot czynności kontrolnych mających na celu sprawdzenie prawidłowości działania rejestratora itd.”⁴¹. Wyrażenie zgody osoby, z którą skazany ma mieszkać po opuszczeniu zakładu karnego i wykonywaniu w jej ramach systemu dozoru elektronicznego ma dość duże znaczenie. Nie tylko osoba, z którą będzie skazany później mieszkał, potwierdza pewien stan faktyczny, który będzie miał miejsce po wydaniu zgody przez sąd penitencjarny na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 19 grudnia 2012 r. (sygn. II AKz w 1852/12), które nastąpiło na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy, zinterpretowało, czym jest zgoda. „Zgoda stanowi oświadczenie woli, które ma zostać wyrażone przez osobę pełnoletnią zamieszkałą wspólnie ze skazanym”. W art. 6 cytowanej ustawy nie został zawarty wymóg, aby osoba ta miała mieć pełną zdolność do czynności prawnych. Tym samym oświadczenie to może złożyć także osoba częściowo ubezwłasnowolniona. Instytucja częściowego ubezwłasnowolnienia odnosi się do ważności czynności prawnych, przez którą to czynność prawną osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem. W niniejszej sprawie poprzez wyrażenie zgody konkubina skazanego nie dokonuje czynności prawnej, zatem instytucja powyżej wskazana nie znajduje zastosowania. Także skutki częściowego ubezwłasnowolnienia, w tym konieczność uzyskania zgody kuratora na dokonanie czynności prawnych, nie mają wpływu na rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy. Niemniej zgoda ta w dalszym ciągu pozostaje oświadczeniem woli, które podlega badaniu pod względem ewentualnego wystąpienia wad⁴². Przyjęte orzeczenie jest obowiązujące w świetle aktualnych przepisów. W związku z tym 16-letnia dziewczyna, która zawarła związek małżeński za zgodą sądu, będzie mogła wyrazić zgodę na pobyt męża z zastosowaniem dozoru stacjonarnego w ich mieszkaniu.

⁴¹ K. Dąbkiewicz, *Komentarz do art. 43la ...*, LEX 2018.

⁴² Legalis nr 637123.

Ostatnia przesłanka, która została uregulowana w art. 43la § 1 k.k.w., to odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, kiedy nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne. Są one dość szczegółowo unormowane w kodeksie karnym wykonawczym i ze względu na ograniczenia co do liczby stron, nie będą one przedmiotem analizy.

W artykule 43la k.k.w. przesłanki związane z wyrażeniem przez sąd penitencjarny zgody zostały również uregulowane w § 2 i § 3, są one uzależnione od momentu, w którym skazany chce się ubiegać o wykonanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Zgodnie z art. 43la § 2 k.k.w. skazanemu, który nie rozpoczął wykonywania kary w zakładzie karnym, można udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli względy bezpieczeństwa i stopień demoralizacji, a także inne szczególne okoliczności, nie przemawiają za potrzebą osadzenia skazanego w zakładzie karnym.

Duże wątpliwości powoduje sformułowanie „względy bezpieczeństwa i stopień demoralizacji oraz inne szczególne okoliczności”. Rację ma K. Postulski, że pod pojęciem względów bezpieczeństwa powinno się interpretować nie tylko „zabezpieczenie przed skazanym pokrzywdzonego, czy szerzej ujmując – społeczeństwa, ale też jako zabezpieczenie skazanego przed ewentualnym, ale realnym zagrożeniem ze strony innych osób, w szczególności w związku z popełnionym przestępstwem”⁴³. Zagrożeniem może być najbliższa rodzina, która straciła najbliższego członka rodziny w wyniku wypadku komunikacyjnego, którego sprawcą był skazany. Może on stać się również zagrożeniem, w przypadku gdy ponownie będzie się poruszał pojazdem i może ponownie popełnić przestępstwo komunikacyjne.

Marcin Rozynek analizował przepisy poprzednio obowiązującej ustawy i pozytywnie wypowiedział się na temat przesłanki „względy bezpieczeństwa”, ponieważ uznał, że celowe jest odseparowanie osób mniej zdemoralizowanych od tych najbardziej niebezpiecznych. Według autora zastrzeżenie budzi natomiast przesłanka „stopnia demoralizacji”, ponieważ według niego, rzadko orzeka się bezwarunkową karę pozbawienia wolności w przypadku osób mających niski stopień demoralizacji⁴⁴.

Pojęciem wysokiej demoralizacji zajmował się Sąd Apelacyjny w Krakowie – II Wydział Karny w postanowieniu z 1 marca 2018 r. (sygn.

⁴³ K. Postulski, op. cit., s. 57.

⁴⁴ M. Rozynek, *Komentarz do art. 6 ...*

II AKZw 157/18), w którym uznano, że jeżeli osoba została wielokrotnie skazana, nie oznacza to, że ma wysoki stopień demoralizacji, gdyż czasem pewne okoliczności przestępstwa pozwalają na taką ocenę także względem osoby pierwszy raz karanej⁴⁵. Ocena stopnia społecznej szkodliwości jest trudna do zbadania, zwłaszcza zanim osoba osadzona będzie przebywała w zakładzie karnym.

Natomiast przesłanką „szczególne okoliczności” zajmował się Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w postanowieniu z 5 września 2017 r. (sygn. II AKZw 1508/17), w którym uznano, że jest to okoliczność dotycząca osoby skazanej, jak też czynu, za który osoba ta została skazana⁴⁶.

W art. 43la § 3 k.k.w. skazanemu, który rozpoczął już odbywanie kary w zakładzie karnym, można udzielić zezwolenia na odbycie w systemie dozoru elektronicznego pozostałej części kary, jeżeli za udzieleniem zezwolenia przemawia dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego. W związku z tym słusznie zwraca uwagę I. Zgoliński, że istotna jest wówczas opinia z zakładu karnego co do przebiegu dotychczasowego odbycia kary pozbawienia wolności, tak aby wykazać, że skazany zasługuje na opuszczenie zakładu karnego⁴⁷. W przypadku osób, które odbywają karę pozbawienia wolności w jednostce penitencjarnej szczególnie istotne jest, aby sąd penitencjarny udzielił zgody osobie na dozór elektroniczny po upływie dłuższego okresu czasu, np. 2-3 miesiące, wówczas jest możliwa rzeczywista ocena procesu resocjalizacji.

Zakończenie

Analizując przesłanki uregulowane w art. 43la k.k.w. w zakresie udzielenia zgody na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego S. Leleńtal zwrócił uwagę, że te przesłanki zostały uregulowane w sposób wystarczający⁴⁸. Wydaje się, że nie jest konieczne w tym przypadku dodawanie nowych, a jedynie pewna ich modyfikacja.

Izabela Jankowska-Prochot twierdzi, że analizowana sankcja ma charakter pozytywny, ponieważ wpływa ona na proces decyzyjny osoby skazanej. Według autorki „umożliwia bowiem stopniowanie kary na etapie

⁴⁵ Legalis nr 1860390.

⁴⁶ LEX nr 2347820.

⁴⁷ I. Zgoliński, *Komentarz do art. 43la ...*, Legalis 2018.

⁴⁸ S. Leleńtal, *Komentarz do ...*, Legalis 2017.

ich wykonania”. Zasadnie twierdzi, że osób, które mogą skorzystać z tej instytucji, jest stosunkowo mało⁴⁹. W związku z tym należy dążyć do tego, aby jak najwięcej skazanych, którzy jeszcze nie odbywali kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym, skorzystało z tego rodzaju kary, ponieważ oni nie mieli kontaktu z osadzonymi i nie zostali jeszcze przez nich zdeprawowani.

Tymczasem Fabian Pawlak dostrzega, że mankamentem tej regulacji w kodeksie karnym wykonawczym jest brak możliwości kontroli realizacji kary⁵⁰. Z przedstawionym poglądem należy się w pełni zgodzić, można nawet mieć wątpliwości, czy wówczas zostaną spełnione i zrealizowane cele kary pozbawienia wolności zawarte w art. 67 k.w.w., którymi są między innymi współdziałanie w kształtowaniu jego społecznie pożądanых postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego, i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa. Sądowy kurator zawodowy, który sporadycznie przychodzi do osób skazanych na karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, rzadko spełni funkcję resocjalizacyjną kary pozbawienia wolności.

Alicja Ornowska słusznie zauważa, że celem wprowadzonych zmian w związku z pojawieniem się koronawirusa jest przeciwdziałanie epidemii w jednostkach penitencjarnych. Autorka jednocześnie dostrzega, że wymieniona forma jest prawidłowo dobrana, ponieważ jest to środek półwolnościowy, który ma zagwarantować izolację domową w dobie epidemii. A. Ornowska zauważa także, że pomimo tej zmiany legislacyjnej występują niedociągnięcia legislacyjne, do których należą między innymi brak możliwości reintegracji społecznej związanej z brakiem podjęcia pracy, czy pielęgnowania więzi z rodziną. Autorka dostrzega, że problemem jest także niemożność wykonywania obowiązków kontroli przez sądowych kuratorów sądowych⁵¹. Wydaje się, że wydłużenie kary pozbawienia wolności do roku i 6 miesięcy powinno stanowić działanie długofalowe i wydaje się uzasadnione, aby było ono również obowiązujące po zakończeniu pandemii, nadal pozostało w kodeksie karnym wykonawczym.

⁴⁹ I. Jankowska-Prochot, *Możliwość odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego jako przykład sankcji pozytywnej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2019, nr 4, s. 35.

⁵⁰ F. Pawlak, *Geneza i rozwój dozoru elektronicznego w Polsce w kontekście problemu zmniejszenia przeludnienia więzień*, „Studia Prawnoustrojowe” 2016, nr 33, s. 43.

⁵¹ A. Ornowska, *Dozór elektroniczny w czasach epidemii koronawirusa i regulacji z tzw. tarczy antykrzysowej oraz możliwość przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności*, LEX/el. 2020.

Także Maria Niełacznna dokonała analizy przepisów w zakresie ostatnich zmian w kodeksie karnym wykonawczym w związku z pojawieniem się pandemii. Autorka dostrzegła, że prawodawca dał możliwość władzom w jednostkach penitencjarnych na rozgęszczenie skazanych i jednocześnie „uwolnienie” skazanych, którzy mają szanse na właściwe funkcjonowanie, np. w ramach dozoru elektronicznego. M. Niełacznna słusznie twierdzi, że „wprowadzone w czasie epidemii działania są racjonalne o ile system zaofaruje skazanym alternatywę. Do niej zaliczam większą dostępność personelu, poszerzenie form kontaktu z rodziną oraz rzetelną informację publiczną i dialog z tymi, którzy stoją na straży równowagi różnorodnych lub kolidujących interesów”⁵². Wydaje się jednak, że trudności mogą wynikać z ciężkiej sytuacji gospodarczej w Polsce, która będzie się nasilała zarówno w trakcie pandemii, jak i później. Może zatem pojawić się dość duża frustracja w domu rodzinnym osadzonych, która może źle wpłynąć na osoby objęte dozorem elektronicznym.

Oceniając wprowadzone zmiany pod kątem ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁵³ i późniejszej nowelizacji, to oprócz analizy art. 431a k.k.w. należy zwrócić uwagę na art. 14a tzw. tarczy antykryzysowej, w której wyznaczono pilne sprawy do rozpatrywania przez sądy. Odnosząc się jedynie do spraw z zakresu dozoru elektronicznego, należą do niej jedynie czynności związane z przerwą w wykonaniu kary w systemie dozoru elektronicznego. Konkludując, aby wprowadzona zmiana w zakresie możliwości orzekania większej liczby dozorów elektronicznych, jako formy kary pozbawienia wolności, była realnie wykonywana, konieczne jest postulowanie, aby do spraw pilnych dołączyć posiedzenie w zakresie wydania zezwolenia na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Wymieniony postulat *de lege ferenda* pozwoli na realizację celów ustawy, tj. możliwości przeciwdziałania pandemii w zakładach karnych, ponieważ będzie praktyczna i prawna podstawa, aby sądy mogły zająć się tymi sprawami.

Dozór elektroniczny stanowi ważne narzędzie w rękach sądów, mające na celu z jednej strony – ukaranie sprawców, którzy dopuścili się czynu zabronionego i zostali za niego ukarani w postaci skazania na karę

⁵² A. Ornowska, *Funkcjonowanie zakładów karnych w czasie epidemii koronawirusa*, LEX/el. 2020.

⁵³ Dz.U. z 2020 r., poz. 374.

pozbawienia wolności, zaś z drugiej strony – odseparowanie sprawców zajmujących się drobną przestępczością od tych, którzy dopuścili się przestępstw poważniejszych lub działają w ramach recydywy. Można zatem zauważyć, że dozór elektroniczny ma spełniać funkcję prewencyjną kary, aby zwalczać demoralizację sprawców występków, którzy zostali skazani na karę pozbawienia wolności, ale ze względu na stopień społecznej szkodliwości popełnionego czynu nie wymagają izolacji od pozostałych przestępców. W takich przypadkach zastosowanie dozoru elektronicznego jako formy kary pozbawienia wolności jest szczególnie uzasadnione.

Bibliografia

- Artymionek P., *System dozoru elektronicznego jako nowa forma wykonywania kary pozbawienia wolności*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie” Wrocław 2011.
- Dąbkiewicz K., *Komentarz do art. 43la*, [w:] *Kodeks karny wykonawczych. Komentarz*, red. Legalis 2018.
- Dyl K., Janicki G., *Dozór elektroniczny*, „Zeszyty Prawnicze” 2005, nr 5/2.
- Jankowska-Prochot I., *Możliwość odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego jako przykład sankcji pozytywnej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2019, nr 4.
- Kotowski W., Kurzępa B., *Dozór elektroniczny – zarys problematyki*, „Probacja” 2009, nr 2.
- Krajewski R., *Odpowiedzialność karna za uszkodzenie urządzeń służących do wykonania dozoru elektronicznego*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 2.
- Lelental S., *Komentarz do art. 43la*, [w:] *Kodeks karny wykonawczych. Komentarz*, red. S. Lelental, Legalis 2017.
- Mrozek K., i Sitnik K., *Przesłanki wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2011, nr 4.
- Mrozek K., Sitnik K., *Przesłanki wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2011, nr 4.
- Ornowska A., *Dozór elektroniczny w czasach epidemii koronawirusa i regulacji z tzw. tarczy antykryzysowej oraz możliwość przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności*, LEX/el. 2020.
- Ornowska M., *Funkcjonowanie zakładów karnych w czasie epidemii koronawirusa*, LEX/el. 2020.
- Pelewicz R., *Dozór elektroniczny jako środek ograniczenia przeludnienia więzień w aspekcie źródeł prawa międzynarodowego praw człowieka (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyt Krajowej Szkoły Sądownictwa” 2016, nr 1.
- Pawlak F., *Geneza i rozwój dozoru elektronicznego w Polsce w kontekście problemu zmniejszenia przeludnienia więzień*, „Studia Prawnoustrojowe” 2016, nr 33.
- Postulski K., *Zezwolenie na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 1.
- Rusinek M., *Komentarz do art. 6*, [w:] *Ustawa o dozorze elektronicznym. Komentarz*, LEX 2010.
- Stańdo-Kawecka B., *Dozór elektroniczny w wymiarze sprawiedliwości – wybrane problemy etyczne i praktyczne*, [w:] *W poszukiwaniu prawdy: rozważania o prawie, historii i sprawiedliwości*, red. K. Banasik, A. Kargol, A. Kubiak-Cyrkuł, M.J. Lubelski, E. Plebanek, A. Strzelec, Kraków 2018.

Zgoliński I., *Komentarz do art. 43b, [w:] Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Legalis 2018.

Akty Prawne:

Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 568).

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r., poz. 374).

Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r., poz. 1379).

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz.U z 2007 r. Nr 191, poz. 1366).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 523).

Orzecznictwo:

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 7 maja 2019 r. (sygn. II AKz w 101/19), Legalis nr 2233363.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 11 grudnia 2018 r. (sygn. II AKz w 972/18) Legalis nr 1973308.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 10 grudnia 2018 r. (sygn. II AKz w 1005/18), Legalis nr 1973305.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 9 marca 2018 r. (sygn. II AKz w 114/18), Legalis nr 1860391.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 1 marca 2018 r. (sygn. II AKz w 157/18), Legalis nr 1860390.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 8 stycznia 2018 r. (sygn. II AKz w 1097/17), Legalis nr 1855838.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 5 września 2017 r. (sygn. II AKz w 1508/17) LEX nr 2347820.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie – II Wydział Karny z 10 maja 2017 r. (sygn. II AKz w 544/17), Legalis nr 1695899.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach – II Wydział Karny z 21 marca 2017 r. (sygn. II AKz w 246/17), Legalis nr 1651492.

- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach – II Wydział Karny z 28 grudnia 2016 r. (sygn. II AKzw 1989/16), Legalis nr 1637239.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach – II Wydział Karny z 28 grudnia 2016 r. (sygn. II AKzw 1987/16), Legalis nr 1637240.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku – II Wydział Karny z 14 grudnia 2015 r. (sygn. II AKzw 2214/15), Legalis nr 1408680.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 27 listopada 2015 r. (sygn. II AKz 1183/15), Legalis nr 1445608.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 9 stycznia 2015 r. (sygn. II AKzw 1428/14), Legalis nr 1245500.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach – II Wydział Karny z 11 marca 2014 r. (sygn. II AKzw 299/14), Legalis nr 848022.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach – II Wydział Karny z 19 grudnia 2012 r. (sygn. II AKzw 1852/12), Legalis nr 637123.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – II Wydział Karny z 11 kwietnia 2012 r. (sygn. II AKzw 287/12), Legalis nr 527948.
- Rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 26 listopada 2010 r. (sygn. II AKzw 1174/1), Legalis nr 337961.